

Sommar- vandringar

---

juni–augusti 2019

VÄRMDÖ KOMMUN

Värmdö kommuns sommarevandringar 2019

I många år har Värmdö kommuns kultur- och fritidskontor arrangerat de populära sommarevandringarna, där sakkunniga ciceroner berättar om olika kulturhistoriska platser och företeelser runt om i kommunen.

Vandringarna är kostnadsfria och ingen föransökan krävs, men se till att infinna dig i tid på angiven samlingsplats och ta på dig promenadskorna. Ciceronen avgör hur stor grupp som kan tas emot. Vandringarna brukar vara i 1 – 1,5 timme. Våra ciceroner svarar gärna på frågor, så passa på att få ut så mycket som möjligt av vandringen.

Varmt välkommen!

Bebyggelsen i Sandhamn

Torsdag den 27 juni kl. 16:00–17:30

Sandhamn har en intressant tillkomsthistoria som hänger samman med en farled och dess behov av lotsar, tullfolk och fyrar. Så småningom lockades sommargäster och konstnärer hit tack vare öns sandstränder och vackra natur. I Sandhamn finns en spännande blandning av ålderdomliga lotsstugor från 1700- och 1800-talen, sommarvillor från förra sekelskiftet, Tullhus från 1700-talet och KSSS:s klubbhus från 1897. Kommunantikvarie Lenore Weibull lotsar genom Sandhamns myllrande bebyggelsemiljö och delar medryckande med sig av sin kunskap om byns kultur- och arkitekturhistoria.

FOTO: MOSTPHOTOS

Träffpunkt: Utanför Tullhuset i Sandhamn kl. 16:00.

Ciceron: Lenore Weibull, kommunantikvarie, Värmdö kommun.

Tillgänglighet: Lätt terräng, för gång, cykel rullstol.

Kommunikationer: För båttidtabell, se waxholmsbolaget.se.

Brygga: Sandhamn

Kvarnen som gav namn till platsen. Nykvarn, Ingarö

Tisdag 4 juli kl kl 17:30–19:00

Längs med vattnet i det lilla området Nykvarn på Ingarö finns en villamiljö från 1910-talet med tillhörande trädgårdar. Tillsammans utgör villorna en sällsynt välbevarad kulturmiljö och den första utbyggnadsetappen i ett större område. Som hörs på namnet står en kvarn på platsen. Kvarnen, uppförd 1731, har ett hjul som mäter 11 meter, den vi ser idag är en rekonstruktion då det ursprungliga hjulet revs på 1950-talet. Hjulet var ett vatten-

FOTO: VÄRMDÖ KOMMUN

hjul som drevs av en bäck som leddes i en ränna av trä. Arkitekt Axel Sirén guidar genom detta speciella område. Vandringen innebär även en möjlighet att diskutera den i området pågående detaljplanläggningen. Ciceronen - som ansvarar för planläggningen, är sakkunnig i äldre och nyare byggande och dess historia, men då det gäller just området Nykvarn snarare nyfiken att få höra mer av dess invånare. – Välkomna!

Samlingsplats: Busshållplatsen Nykvarn **Tillgänglighet:** Lätt terräng, för gång, cykel, rullstol. **Ciceron:** Arkitekt Axel Sirén **Kommunikationer:** Begränsat med parkeringsmöjligheter. Buss 430, hållplats Nykvarn

Guidad tur på Bullerö - Liljefors och Kreuger bland kobbar och skär

Lördagarna 6 + 13 juli kl. kl 10:30–15:00

Naturbevakaren och Runmaröbon Ann-Sofi Andersson berättar om Bullerös unika utskärgårdshistoria och om den flora och fauna som finns. Det blir visning av museet och berättelser om Bullerölagets vilda fester i jaktstugan under tidigt 1900-tal. Det finns tre olika naturstigar att gå på egen hand efter guidad visning. Medtag gärna matsäck då det inte finns något att köpa på Bullerö.

Träffpunkt: Samling på Bullerö brygga i samband med att turbåten anlöper Bullerö kl. 09:30, Ann-Sofi kommer ta emot alla och guidningen börjar direkt. **Ciceron:** Ann-Sofi Andersson, Bullerö naturreservat. Tel 010-233 17 17 **Tillgänglighet:** Medelsvår terräng. Det finns möjlighet att ta sig in till museet med rullstol.

Kommunikationer: Turbåten från Stavnäs kostar 130 kr och förbokas, se www.battaxi.se för sommartidtabell, tfn: 08-571 50 100. Återresa till Stavnäs går kl 15:00.

Ryssugnar och Skärgårdskrig på Möja

Torsdag 18 juli + Lördag 3 aug kl 14:00

Vandringen, som tar cirka två timmar, startar i Berg på Möja vid turistföreningens bod vid 1400-tiden. Under vandringen kommer ciceronen redogöra för den storpolitiska bakgrunden till 1719 års skärgårdshärjningar, situationen före, under och efter sommaren 1719 för främst Möjas och de kringliggande öarnas befolkning. Vi kommer att gå från Berg och passera Kyrkviken, Möja kyrka, Möjaström, Fornby och Fornbybranten samt därefter åter till Berg. Vid slutet av vandringen innan återvandring till Berg kommer vi att titta på en s.k. ryssugn och ta en kort paus. Medtag egen fikakorg eller frukt.

Samlingsplats: Möja Turistförenings bod i Berg **Tillgänglighet:** Landsväg och lättare skogsterräng. För gång eller till viss del cykel.
Ciceron: Ingemar Hamskär **Kommunikationer:** Se www.waxholmsbolaget.se eller www.stromma.se/stockholm/cinderellabåtarna för aktuell tidtabell. Brygga: Berg

Hästhagen och de södra bruksgatorna i Gustavsberg

Onsdagen den 31 juli kl 19:00

Gustavsbergs porslinsfabrik byggde bostäder för sina anställda allt sedan starten på 1820-talet fram till 1900-talets mitt då kommunen övergick till att bli byggherre. Vandringsen ger en bild av den del av samhället som sedan 1800-talets slut bebyggdes med flerbostadshus och som under 1940- och

1950-talen utökades med området Hästhagen. Det sistnämnda området blev tidigt omtalat för sina välplanerade lägenheter och byggnadernas omsorgsfulla anpassning till naturen både vad gäller placering och arkitektur, enligt många ett mästerverk av KF-arkitekten Olof Thunström. Inledningsvis passeras några av de södra bruksgatorna som speglar 1800-talets bostadsförhållanden, en kontrast till folkhemsepokens områden i Gustavsberg.

Samlingsplats: Utanför Runda husets entré. **Ciceron:** Johan Aspfors, antikvarie Länsstyrelsen i Stockholm **Tillgänglighet:** Lätt terräng. För gång, cykel. **Kommunikationer:** Parkeringsplats och busshållplats vid Gustavsbergs Centrum.

Gustavsbergs porslinsfabrik – historien och arkitekturen

Torsdag 15 augusti kl. 18:00

Gustavsbergs porslinsfabrik grundades 1825. Fabriksanläggningen ligger kvar på samma plats sedan starten och erbjuder idag ett brett spektrum av byggnader från verksamhetens 170-åriga historia. Området är sedan 2010-talet i stor förvandlingsprocess till förmån för byggande av bostäder. Många av de fabriksanknutna byggnaderna och ugnarna har rivits under årens lopp, men ännu finns viktiga delar kvar från porslinsfabrikens guldålder. Vandringsen leds av Lena Gullmert, tidigare kulturchef i Värmdö kommun, som kunskapsrikt och engagerat berättar om fabriksens historia och byggnadernas arkitektur. Vandringsen tar ca 1,5 h.

Träffpunkt: Samling vid vattenhjulet, Chamottevägen 2 **Ciceron:** Lena Gullmert, antikvarie, tidigare kulturchef i Värmdö kommun. **Tillgänglighet:** Lätt terräng. För gång, rullstol, cykel. **Kommunikationer:** Parkeringsplats Gustavsbergs hamn. Buss 474, hållplats: Farstaviken.

Fredriksborgs fästning och Myttingelinjen

Söndag 11 aug kl 13:00

Hör berättelsen om den unika 1700-talsfästningen och om de stora satsningar på försvaret som genomfördes i närområdet på Värmdö efter förlusten i det stora nordiska kriget och fram till byggandet av Myttingelinjen på tidigt 1900-tal. Passa på att äta eller fika på Fredriksborg hotell

med sagolik utsikt över Oxdjupet och skärgården. Denna dag tar ciceronen Pontus Löthfors som dagligdags driver Fredriksborg Hotell och Fredriksborg Fästning dig runt i den spännande miljön. Fredriksborgs hotell håller fler gratis guidningar av fästningen under sommaren. Se www.fredriksborgshotel.se för datum och tider.

Samlingsplats: Utanför fästningen **Ciceron:** Pontus Löthfors

Tillgänglighet: Lätt skogsterräng, för gång, cykel. Rullstol fungerar vid fästningen. **Kommunikationer:** Parkering vid Fredriksborgs hotell. Buss 439, hållplats Stenslätten, gå ca 900m.

FOTO: PONTUS LÖTHFORS

Säby Gravfält – Skärgårdens största gravfält

Tisdag 13 augusti kl 18:00

Här mellan tallstammarna finns cirka 150 gravar, de flesta är över 1000 år gamla. Storleken på gravfältet visar att det har använts under lång tid och har använts av en stor och betydelsefull släkt. Gravfältet tillhörde den forntida gården Säby och lämningar efter gården finns bevarade intill gravfältet i form av husgrunder, små åkerytor och en forntida väg. Vandrings ciceron Lena Gullmert, tidigare kulturchef i Värmdö kommun levandegör forntiden för oss.

FOTO: VÄRMDÖ KOMMUN

Träffpunkt: Samling på p-platsen vid ingången till området.

Ciceron: Lena Gullmert, tidigare kulturchef i Värmdö kommun.

Tillgänglighet: Medelsvår terräng. För gång och cykel. Vandringsen går på en stig som korsar gravfältet och den forntida gården.

Kommunikationer: Begränsat antal p-platser finns intill området. Buss 429, hållplats: Kulla Gårdsväg.

Höjdhagen Gustavsberg

Lördag 31 augusti kl. 14:00

Välkommen på en djupdykning ner i bostadsområdet Höjdhagens historia från byggnadsåren 1938-42 och fram till idag. I norra Gustavsberg ligger Höjdhagen, ett bostadsområde där både stadsplan och de enskilda husen ritades av arkitekten Olof Thunström, även kallad Thun-Olle. Höjdhagen var de första bostäderna för arbetare som byggdes efter att KF, Kooperativa förbundet, övertagit Gustavsbergs porslinsfabrik. Olof Thunström (1896-1962) räknas som en av funktionalismens pionjärer i Sverige. Med sina mjukt svängda gatudragningar och ett sjuttioal enfamiljshus, som försiktigt passats in i skärgårdsnaturen, hör Höjdhagen till hans mer uppmärksammade gustavsbergsverk. Området har kallats både för ett av de få självklara tilläggen till den svenska bruksarkitekturens tradition och för ett av de viktigaste exemplen på svensk funktionalistisk arkitektur, ”funkis”.

Samlingsplats: Vid anslagstavlan och tennisplanen nära Ekedalskolan, Höjdhagsvägen **Ciceron:** Andreas Engberg, Höjdhagens villaägareförening **Tillgänglighet:** För gång, rullstol, cykel längs Höjdhagens vägar och stigar. **Kommunikationer:** Parkeringsplats i Gustavsberg centrum alt hamn, busshållplats Höjdhagen.

” *Sommarvandringarna, som genom åren blivit mycket uppskattade, berättar om olika kulturhistoriska platser och företeelser runt om i kommunen.*

FOTO: MAGNUS JONSSON SZATEK

FOTO: MOSTPHOTOS

FOTO: MOSTPHOTOS

Vandringarna är kostnadsfria och tar mellan 1–2 timmar. Ingen föransökan krävs.

För frågor, var vänlig kontakta Sabina Plomin, Kultur- och fritidsenheten,

tel: 08-570 470 42 | sabina.plomin@varmdo.se

Arr: Kultur- och fritidskontoret, Värmdö kommun

Omslagsbild: Mostphotos

Redaktör: Sabina Plomin

Layout: Magnus Jonsson Szatek

Tryck: Åtta.45 Tryckeri AB, Ljungby.